

ПЕРША СПРОБА

Наталя Казакова

Не буду зупинятися на питанні, чому «наймасовіше з мистецтв» не стало предметом уваги з боку українських бібліографів, це зрозуміло: не було замовлення від влади, її ідеологічних установ. Наведу лише один красномовний приклад. У 1958 році в Києві вийшов покажчик «40 років радянської влади на Україні», в якому на 440 сторінках знайшлося місце лише для однієї інформації про українське кіно: статті А.Сироти «Киевская киностудия к 20-летию советского кино» зі збірника «Двадцать лет советской кинематографии», що вийшов у Москві 1940 року.

Досі, крім бібліографічних посилань, які містяться у виданнях відомих дослідників українського кіномистецтва І. Корнієнка, Г. Журова, А. Шимова, Б. Береста та ін., маємо єдиний бібліографічний покажчик «Кіномистецтво Радянської України», виданий Національною парламентською бібліотекою України у 1985 році.²

Борис Берест у вступі до книги «Історія українського кіно» — першого масштабного дослідження, яке мало ґрунтовну бібліографію, сформулював завдання для подальших студій. «Майбутні дослідники українського кіно повинні зробити зведення літературних першоджерел з історії українського кіномистецтва, зібрати висловлювання майстрів кіно і критичні голоси сучасників. Максимально висвітлити творчі характеристики кращих майстрів українського кіно - кінорежисерів, авторів, кінооператорів, звукооператорів, композиторів тощо. Встановлюючи історичну послідовність в освітленні різних явищ українського кіномистецтва, треба враховувати хронологію випуску фільмів, їх ідейно-мистецьке значення, тематику і жанр. І нарешті, фільмографічні дані про найважливіші фільми повинні докладно відтворювати їх вступні титри. Як окремі мистецтвознавці, так і українська спільнота в цілому, завжди мусять ставити за приклад розви-

ток кіно в передових країнах вільного світу, а зокрема в Америці. Коли прийде час політичного і культурного відродження Української держави, коли прийде час піднести престиж нашої нації серед народів усього світу, ми повинні пам'ятати, що добрий високомистецький український фільм буде найбільш впливовим амбасадором незалежної України у вільному світі».³

Одним із проєктів нещодавно утвореного Науково-дослідного центру кінематографічних студій НаУКМА та Наукової бібліотеки НаУКМА є підготовка бібліографічного покажчика з історії українського кіно. Це буде перша спроба дослідити процес виникнення і розвитку українського кіномистецтва та всіх його складових — від мистецьких та жанрових аспектів до кіноіндустрії та кіновиробництва, персоніфікації кіноакторів, режисерів, продюсерів; діяльності кінотеатрів, кіноглядацької аудиторії тощо. Концепція цього проєкту передбачає зібрання відомостей про книжкову продукцію: монографії, наукові збірники, автореферати дисертацій, науково-популярні та довідкові видання, що були видані не тільки на території України, а й поза її межами, незалежно від мови видання.

На першому етапі роботи створюється джерелознавча база даних на основі каталогів найбільших бібліотек України — Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України та Львівської наукової бібліотеки ім. В.Стефаника, включення до неї відомостей про наявні бібліографічні списки у книжкових виданнях та пристатейну бібліографію з енциклопедій, довідників і наукових збірників. Перегляд видань державної поточної бібліографії СРСР, України та Росії також дозволить її поповнити. Другим етапом нашої роботи буде перегляд de visu відібра-

¹40 років радянської влади на Україні: Бібліогр. покаж. / Скл. В.П.Титаренко, Р.А.Берлянд, О.С.Ровнер, Л.І.Гольденберг, В.О.Лівенцов. - К.: В-во Академії наук Української РСР, 1958. — 445 с.

² Кіномистецтво Радянської України: Реком. бібліогр. покаж. / М-во культури УРСР, Держ. респ. б-ка УРСР ім. КПРС; [Авт. — склад. С. М. Остапенко]. — К., 1985. — 35 с.

³Берест Б. Історія українського кіно. — Нью-Йорк: НТШ, 1962. — 272 с- Б-ка Українознавства ч. 7.

них джерел та здійснення їх повного опису. Вважаємо за доцільне представити у покажчику й аналітичну інформацію: плануємо розписати певне коло джерел — галузевих енциклопедій, довідників і словників, зокрема англомовних. Крім того, у наших планах—розписати збірники, які містять відповідні матеріали, а саме: «Мистецькі обрії», «Культура України» (Харків), «Культура і сучасність» тощо. Дещо ускладнює й уповільнює нашу роботу недостатня повнота фондів книжкових видань. Жодна з названих бібліотек не містить всіх книжок, виданих на території України, і зовсім складно буде розшукати літературу, видану на території колишнього СРСР та зарубіжну. Ми свідомі того, що особливий інтерес становить література, видана регіональними видавництвами, і тому будемо встановлювати контакти з великими науковими бібліотеками таких регіонів, як Харків, Одеса, Дніпропетровськ тощо. В планах співробітників, які працюють над проектом, ознайомлення з книжковими зібраннями бібліотек установ та організацій кінематографічного профілю. Що ж до структури нашого видання, то всі відомості про монографії, наукові збірники, автореферати дисертацій, науково-популярні та довідкові видання буде подано у хронологічній послідовності з тим, щоб дотриматися принципу історичної послідовності. Розкрити багатоаспектність проблематики допоможуть такі покажчики: іменний (абетковий), до якого ввійдуть прізвища авторів, персоналі, укладачів, художників, редакторів тощо; предметно-тематичний, в якому за певними рубриками можна буде знайти відомості про видання.

Поки не завершено відбір матеріалів, ми не зможемо остаточно деталізувати рубрики і підрубрики. Окреслимо найзагальніші.

Довідкові видання. Загальні праці. Кінематографія. Кіномистецтво. Кінофільми. Основні стадії розвитку кінематографа. Жанр, сюжет, стиль фільму. Кіно як індустрія. Кіновиробництво. Техніка, майстерність у кіновиробництві. Необхідні процеси та обладнання для кіновиробництва. Кіно-митці. Професійні кіноартисти. Режисери, продюсери. Кіноактори. Кінотеатри. Показ фільмів. Кіноглядачі. Аудиторія. Кінолюбителі. Додатки. Аналітичні матеріали з галузевих енциклопедій, довідників і словників та збірників. Створити цілісну історію українського кінематографа неможливо без аналітичних матеріалів галузевих періодичних видань. І ми сподіваємося, що з часом запрацюють паралельно інші проекти, спрямовані на розпис як наукових, так і літературно-мистецьких та популярних періодичних видань.

Ми свідомі того, що у покажчику будуть пропуски, що виникне невдоволення тим, що ми включили видання різні за якістю, повнотою, заідеологізовані, проте без цього не буде об'єктивності, неупередженості у висвітленні матеріалу. Можливо, окремим додатком буде включено й відомості про матеріали партійних з'їздів та постанов, що безпосередньо стосуються питань українського кіно, бо без цих матеріалів важко зрозуміти злети і падіння українського кіно у ХХ столітті.

Незважаючи на те, що в основу концепції нашого покажчика покладено обмежений принцип відбору (книжкові видання), ми сподіваємося, що він матиме певну цінність для науковців, студентів та пересічного читача, який цікавиться історією українського кіно.